

‘Over vijftien jaar kan ik waarschijnlijk hier geen melkkoeien meer houden

Franse boeren, tuinders en hun regering voelen de urgentie om aan klimaatadaptatie te werken

JOOST DE LA COURT

De klimaatverandering maakt de toekomst van veel Franse boeren ongewis.

Aanhoudende droogte, maar ook late of juist vroege vorst en periodes met hevige neerslag zorgen voor steeds meer schade en stijgende kosten. Dit voorjaar kwam de Franse overheid met een structureel aanpassingsprogramma. ‘Alle alarmbellen zijn gaan rinkelen.’

KLIMAATVERANDERING

Melkveehouder en akkerbouwer Florent Cressot uit het Oost-Franse Cusey in het departement Haute-Marne gaat nog vol voor zijn tak melkveehouderij. Maar hij vreest dat dit binnen nu en vijftien jaar weleens afgelopen kan zijn. Periodes van aanhoudende droogte, in combinatie met een toenemende vraag naar gewassen voor biovergisting, jagen de voerkosten omhoog.

Klimaatverandering maakt het ook in dit relatief groene deel van Frankrijk steeds lastiger om zelf voldoende ruwvoer te telen. Cressot (40) verbouwt samen met zijn broer Nicolas (43) op 200 hectare voergranen. Daarnaast heeft hij nog 20 hectare maisland in gebruik en 80 hectare grasland dat hij tweemaal per jaar kan maaien. Het ruwvoer is voor de tachtig koeien die permanent op stal staan en door een Nederlandse Lely-robot worden gemol-

ken. De ondernemer haalt daarmee een jaarproductie van zo'n 800.000 kilo melk.

‘Maar het wordt steeds lastiger’, zegt Cressot, die ook bestuurder is bij de Franse bond van melkveehouders. Net als veel van zijn collega's heeft hij steeds vaker last van de soms extreem lang aanhoudende periodes van droogte. Die hete zomers komen ook in Oost-Frankrijk steeds vaker voor.

‘Dan is het hier niet meer geel van de droogte, maar grijs van het stof. Het begon in de jaren negentig, maar in 2003 en 2010 was het ook al erg droog en zeker in de laatste drie jaar. Vanaf maart tot half augustus nauwelijks of geen regen, ga er maar aan staan.’

MOOIE REGENBUI

Dit jaar gaat het gelukkig beter. Eind juni ogen de percelen nog frisgroen en valt er bijna iedere dag een mooie regenbui. Cressot en zijn broer boeren op lemige grond op het plateau van Langres, op 300 meter hoogte. Het grondwater zit er 40 meter diep. ‘Dat kun je oppompen, maar ik mag het alleen gebruiken voor het drinken van vee, niet voor beregenen. Het ziet er nu mooi uit, maar we boeren in feite alleen op de bovenste 30 centimeter, eronder beginnen de rotsen. Deze bodem is zo extra gevoelig voor droogte.’

De Franse boer wijst op een perceel mais dat pal naast zijn erf ligt. ‘Dit jaar voor het laatst. Ik zet het om in grasland. Dat is minder kwetsbaar.’ Hij heeft ook sorghum geteeld als vervangend ruwvoergewas voor mais, maar dat kwam onvoldoende op. Andere alternatieven als voer voor zijn koeien zijn ook afgevalen. De pulp van suikerbieten verdwijnt vaak de vergisters in, soja mag alleen gmo-vrij worden geteeld en ook het schroot van koolzaad is door de nieuwste restricties in gewasbeschermingsmiddelen geen optie meer.

De klimaataanpak is haast Nederlands: de Fransen zijn gaan polderen

Cressot ziet het met lede ogen aan dat om hem heen steeds meer biovergisters verrijzen. Hij kan goed begrijpen dat boeren en grotere conglomeraten zo een graantje meepikken van de energietransitie. Maar het schept volgens hem wel een nieuw probleem, doordat ze concurreren met de voedselproductie en de prijzen voor ruwvoer omhoog jagen. ‘Het heeft er ook mee te maken dat beperkingen zijn

Melkveehouder Florent Cressot bij zijn koeien in de Haute-Marne.

Foto's: Joost de la Court

Frankrijk wil met klimaatprogramma voedselsoevereiniteit veiligstellen

Frankrijk wil met zijn programma voor klimaatadaptatie terug naar de basis: voedselsoevereiniteit. Dat benadrukte landbouwminister Julien Denormandie in mei bij de presentatie van de Varenne Agricole, zoals het Franse klimaatprogramma is genoemd. Door de land- en tuinbouw weerbaarder te maken tegen de effecten van klimaatschommelingen, kan het land blijven voorzien in zijn eigen voedselvoorziening. Volgens de Franse regering is dat van zwaarwegend strategisch belang. Centraal staat een afdoende watervoorziening, maar ook andere middelen worden ingezet, aldus Denormandie. 'Als wij willen dat onze boeren en tuinders ons blijven voeden, moeten wij

hun de technische mogelijkheden en economische armslag bieden om hun bedrijven te versterken.' De afgelopen maanden zijn besteed om draagvlak te creëren en tot een gezamenlijke visie te komen. Zo wordt gepraat over besparing van waterverbruik, hergebruik en opslag van water. Daarnaast worden programma's gestart voor wetenschappelijk onderzoek en analyse op het gebied van klimaat, watervoorziening, agronomie en het milieu. Er moeten middelen komen om boeren en tuinders te laten anticiperen en hun bedrijven weerbaarder te maken op het gebied van bodembeheer, rassenkeuze, teelt- en foktechniek, ecologie en irrigatie.

Lange periodes van droogte geven Franse boeren kopzorgen over hoe hun toekomst eruitziet.

Foto: Marieke Riesmeijer

hijnlijk den'

opgelegd aan het areaal zonneparken. Je kunt ook wel een windmolen neerzetten, maar die is toch relatief duur.'

TOETJES

De melkveehouder verwacht dat hij binnen nu en vijftien jaar steeds meer gaat telen voor de biovergisters en uiteindelijk zijn koeien vaarwel moet zeggen. Tot die tijd probeert hij er met zijn veestapel nog het beste van te maken. Met een gehuurde installatie verwerkt hij 50.000 liter kilo tot toetjes in de bekende Franse portieverpakkingen. Het levert hem 55 cent per kilo melk op in plaats van 38 cent die hij krijgt van de melkfabriek.

'Maar daar staan wel extra kosten tegenover: de huur van de installatie, het afzetten van de yoghurt in een plaatselijke supermarkt en de losse verkoop van de overige yoghurtbekertjes', zegt de ondernemer.

De hulp van de overheid bij het aanpassen aan de klimaatverandering is tot nu toe minimaal, moppert de melkveehouder. 'We kunnen alleen steun krijgen als we bijvoorbeeld gewassen moeten herinzaaien. Als je steeds minder rendement uit je koeien kunt halen en je niet meer kunt investeren, dan houdt het een keer op. Ik zou het jammer vinden. Je bent toch boer om voedsel te produceren. Nu word je in feite noodgedwongen energieproducent.'

Landbouwwaad Martijn Weijtens van de Nederlandse ambassade in Parijs herkent het beeld dat Cressot schetst. 'De impact van de klimaatverandering neemt overal in Frankrijk toe. De Franse overheid onderschrijft sinds kort de noodzaak om met een gedegen beleid te komen.' Waar tot voor kort president Emmanuel Macron en zijn kabinet klimaatschades pareerden door boeren te compenseren voor misoogsten, presenteerden ze in mei een meer integrale aanpak (zie kader).

De Franse overheid ziet volgens Weijtens in dat er meer nodig is dan telkens wanneer de boeren weer eens luid protesterend op de

stoep staan, opnieuw de portemonnee te trekken. 'Het thema is hier erg actueel en urgent. Zeker na drie extreem droge zomers, regelmatig wateroverlast en een late vorstperiode dit voorjaar die desastreuus uitpakte voor een groot deel van de fruit- en wijnproductie. Ze benadrukken nu dat het hoog tijd is om echt aan klimaatverandering te werken.'

Opvallend is dat de aanpak die nu wordt ingevoerd, haast on-Frans is. Gebruikelijk is dat grote beleidsprogramma's niet alleen vanuit de centrale overheid in Parijs worden bedacht, maar van daaruit ook worden aangestuurd en uitgevoerd. Die traditionele opzet is nu losgelaten. 'De Fransen zijn gaan polderen. Bestuurders en belangengroepen worden bij elkaar gebracht om de grote lijnen van het nationale programma te bedenken en naar de regio te vertalen', zegt de landbouwwaad.

'Het is hier door de droogte niet meer geel, maar grijs van het stof'

Het Franse klimaatprogramma bestaat vooralsnog uit drie pijlers. Allereerst wordt een brede weersverzekering opgezet. Dat is volgens Weijtens hoog nodig. 'Franse boeren verzekeren zich onvoldoende en het huidige systeem is niet berekend op de nieuwe omstandigheden. Het gold bijvoorbeeld niet voor alle sectoren.' Net als in Nederland wordt gediscussieerd over een overheidsbijdrage in de premie. 'Ook hier kun je niet verwachten dat boeren zich helemaal zelf kunnen indekken tegen dit soort aanzienlijke schades. De premies worden dan onbetaalbaar.'

Een premiesubsidie is volgens de Franse overheid billijk. Zij redeneert dat de boeren voor de hele samenleving zorgen. 'De landbouw wordt in Frankrijk gezien als publiek

goed. Het land wil koste wat kost in zijn eigen voedsel kunnen voorzien. Als Franse boeren extra kwetsbaar worden door klimaatextremen, loopt ook dat gevaar', zegt Weijtens.

Naast een weersverzekering worden programma's opgezet om de land- en tuinbouw meer klimaatbestendig te maken. 'Denk aan bodem, gewassen en watervoorziening. Wat betreft het verduurzamen van gewassen willen de Fransen verder op het gebied van nieuwe genetische technieken zoals Crispr-Cas. Dat was tot voor kort nog een taboe, maar de omstandigheden veranderen snel. Er worden nu dingen gedaan die anders niet zouden kunnen', constateert de landbouwwaad.

WATERHUISHOUDING

Het derde thema dat wordt aangepakt, is de Franse waterhuishouding. 'Daar is ook werk aan de winkel. Zolang het hier goed ging met de beschikbaarheid van water, gebeurde er niet zoveel. Maar na drie extreem droge zomers met misoogsten zijn hier alle alarmbellen gaan rinkelen', zegt Weijtens.

De landbouwwaad ziet twee stromingen: een deel van de Franse beleidsmakers, onder wie de huidige landbouwminister Julien Denormandie, wil meer waterbassins aanleggen als noodreserve in tijden van aanhoudende droogte. Minister Bérangère Abba van ecologie en biodiversiteit kiest liever voor opslag in de ondergrond. 'Het is het bekende dilemma: kiezen we voor snel en makkelijk of voor duurzame opvang? Daarnaast is er discussie over de toegang tot water.'

Frankrijk gaat echt stappen zetten in de klimaatadaptatie, verwacht Weijtens. 'Het polderrecept dat Macron hiervoor heeft geïntroduceerd, kan werken. Als je alle partijen ergens bij betreft, beklift het. Daarnaast is het natuurlijk een politieke zet: de verkiezingen zijn in aantocht. Regen, vorst en droogte voelt iedereen. Als je laat zien dat je daar aandacht voor hebt, heb je wat te winnen.'

Serie over klimaatverandering

Ons klimaat verandert als gevolg van de opwarming van de aarde. Boeren en tuinders ervaren als geen ander de gevolgen. Droogte, hitte en extreme neerslag zijn verschijnselen waar ze rekening mee moeten houden. Daarom is dit thema gekozen voor de zomerserie 2021. Wat betekent klimaatverandering wereldwijd voor het platteland? Verschuift de voedselproductie? Gaan we andere gewassen verbouwen? Waar zijn de problemen het grootst? Zijn er kansen? In deze serie artikelen over hoe wereldwijd op klimaatverandering wordt ingespeeld.